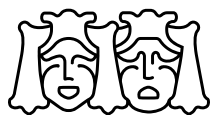

Kuni taevas murdub

RAHVUSTEATER
VANEMUINE

teatri peatoetaja

157. hooaeg

Beth Steel

Kuni taevas murdub

TILL THE STARS COME DOWN

DRAAMA KAHES VAATUSES

TÕLKIJ PIRJO JONAS

LAVASTAJA JOHAN ELM

KUNSTNIK EUGEN TAMBERG

VALGUSKUNSTNIK MARGUS VAIGUR (ENDLA)

ORIGINAALMUUSIKA AUTOR ASTRA IRENE SUSI (ENDLA)

INSPIITSIENT KÄDI JAKOBSON

ESIETENDUS 31. OKTOOBRI 2026 VANEMUISE VÄIKESES MAJAS

AUTORIÕIGUSI VAHENDAS EESTI TEATRI AGENTUUR

Osades

SYLVIA, pruut, Tony Stone'i noorim tütar,
Hazeli ja Maggie õde
LINDA PORKANEN

MAGGIE, Tony Stone'i keskmine tütar,
Sylvia ja Hazeli õde
MARIA ANNUS

HAZEL, Tony Stone'i vanim tütar,
Sylvia ja Maggie õde, Johni naine,
Leanne'i ja Sarah' ema
PIRET LAURIMAA

TONY, Hazeli, Maggie ja Sylvia isa
AIVAR TOMMINGAS

PETE, Tony vend, Caroli abikaasa
JÜRI LUMISTE

TÄDI CAROL, Pete'i naine
KÜLLIKI SALDRE

MAREK, Sylvia peigmees
ROBERT ANNUS

JOHN, Hazeli abikaasa ja laste isa
ANDRES MÄHAR

LEANNE, Hazeli ja Johni teismeline tütar
MIRJAM AAVAKIVI

SARAH, Hazeli ja Johni noorem tütar
IRIS LILL või **AGATA KEERNIK**
(Jakobi Mäe Teatristuudio õpilased)

Kujuta ette, et oled keset liikumatut tumepimedust, kus pole midagi. Mitte midagi ei saa pidada heliks ja mitte midagi ei oska karta. Ruumi ennast on lõputult palju – hirm ei mahukski sinna. Aga rahu mahub.

Kujuta ette, et näed selle vaakumi sügavuses üht helkivat täppi, ühtaegu nii kutsuvat kui ähvardavat. Võib olla on su silmad pikast päevast väsinud, aga vaata siiski, palun. See täpp muudkui laieneb, möirgab ja paisub. Selle kuumus käristab sind. See on meie Päike! Planeedid tiirlevad tema ümber oma lõputut tantsu. Ja seal teiste hulgas tantsib meie Maa.

Maa.

Ta on sulle tuttav, mine lähemale. Selle mered ja mäed meenutavad sulle midagi ja sulle tundub, et armastust. Pehmet ja jahutavat. Seal ta on. Pidanud vastu kauem, kui ta ealeski oleks osanud soovida. Kas ta naeratab sulle? Või väreleb ta suul midagi muud?

Midagi saatuslikku?

Mine lähemale. Las tema kihavus haarab su endasse, las lained löövad sust üle, nüüd, kui oled vaid kübemeke teiste seas. Nüüd järsku tunned sa tohutult palju. Tühjuse täidab kirk. Inimesed. Nende näod. Elu. Lähemale. Lähemale. Nad on omad.

Kus sa oled? Siin on su keha, sa tunned ka selle ära, aga kus sa oled? Siin on üks linn. Üks perekond. Ja mingi igatsus painab sind. On see igatsus liikumatu tühjuse järele või on see igatsus nende inimeste järele? Kuidas igatseda kedagi, keda sa pole kohanud? Oled sa neid kohanud?

„Kas nemad tunnevad mind,“ mõtled sa.

„Kas me igatseme samamoodi?“

See lavastus on muutusest.
Sellest, et see on vajalik.
Ja sellest, et see on hirmus.
See lavastus on inimese uskumatust jõust,
kui ta seisab vastamisi millegagi,
mida ta kardab.

Ja sellest, et kui muutuma peab,
siis ehk teeksime seda koos.

Johan Elm

Beth Steeli näidendi *Till the Stars Come Down*

tegevus toimub Inglismaa East Midlandsi endises kaevanduspiirkonnas, tõenäoliselt Nottinghamshire'i või Mansfieldi ümbruses, kust pärineb ka näidendi autor ise. Veel mõnikümend aastat tagasi oli söekaevandamine sealsete linnade ja külade elu keskpunkt. Kaevandus ei olnud lihtsalt töökoht, selle ümber koondusid kogukond, identiteet ja perekondlik järjepidevus. Sageli töötasid samas kaevanduses nii isa, poeg kui ka vanaisa.

Süsi on Suurbritannia elu-olu kujundanud rohkem kui ükski teine maavara. 1700. aastaks tootis Suurbritannia suurema osa Euroopa kivisöest. 19. sajandil töötasid kaevandustes sajad tuhanded inimesed. Kaevandusküladest kujunesid omaette maailmad, kus töö, pere- ja kogukond olid tihedalt seotud. 20. sajandi jooksul hakkasid söe tähtsust järk-järgult vähendama nafta, gaas ja tuumaenergia. Eriti valusaks kujunes 1984.–1985. aasta suur kaevurite streik, mis süvendas vastasseisu kaevanduskogukondade ja valitsuse vahel. Järgnevatel aastakümnetel suleti enamik kaevandusi ning paljud endised tööstuspiirkonnad pidid leidma uued tegevusalad.

Näidendi tegevuspaigas olnud söeväli oli pikki aastaid üks Suurbritannia tähtsamaid tööstuspiirkondi. Kui söetööstus 1947. aastal riigistati, tegutses maakonnas 49 kaevandust. Järgnevatel aastakümnetel hakkasid need üksteise järel

sulguma, viimased Nottinghamshire'i kaevandused lõpetasid töö alles 1990. ja 2000. aastatel. Kaevanduste sulgemine ei tähendanud ainult töökohtade kadumist. Kadus terve eluviis. Briti tööstusrevolutsiooni sümboliteks olnud kaevandusasulad pidid leidma endale koha uuenenud maailmas, kus kaevureid ei olnud enam tarvis. Aastatel 1984–1994 kadus Suurbritannia söetööstusest üle 200 000 töökoha ning mõnes piirkonnas oli tegemist peamise või lausa ainsa suure tööandjaga. Kadusid ka kohalikud klubid, traditsioonid, tugivõrgustikud ja usk tulevikku. Kui kaevandus suleti, jäi alles küla, kuid kadus maailm, mille ümber see küla oli ehitatud.

Suurte muutuste ajal algas ka sisserände kasv. Pärast 2004. aastal toimunud Euroopa Liidu laienemist avas Suurbritannia oma tööturu Euroopa kodanikele, poolakatest kujunes riigi suurim Euroopast pärit sisserändajate kogukond. Aastaks 2014 sai saareriigist uus kodu juba umbes 850 000 poolakale. Sisserändajad saabusid piirkondadesse, kus samal ajal toimusid suured muutused. Paljud tulid lootuses leida tööd ja paremat elu, kohalikud elanikud elasid aga läbi hoopis oma senise maailma hääbumist ja muutumist. Nii kohustusid samades linnades kaks erinevat maailma: ühe jaoks tähistas Inglismaa uut algust, teise jaoks millegi olulise lõppu.

Klassikuuluvusest räägitakse Eestis harva.

Suurbritannias on aga ühiskondlik klass üks indiviidi identiteedi keskseid osi. Küsimus ei ole üksnes inimese sissetulekus, vaid ka päritolu, hariduses, elukohas, kõnepruugis ja isegi aktsendis. Britid oskavad sageli mõne minuti jooksul hinnata, millisest sotsiaalsest keskkonnast inimene pärit on.

Kuigi suurem osa Suurbritannia traditsioonilisest rasketööstusest on tänaseks kadunud, ei ole kadunud selle tööstuse kujundatud identiteetid. Endistes kaevanduspiirkondades elavad inimesed, kelle igapäevatöö ei ole enam seotud söetööstusega, kuid kes peavad end jätkuvalt tööliklassi esindajateks. Klass ei ole siin ainult majanduslik seisund, vaid ka mälu, kuuluvustunne ja ettekujutus sellest, kes ollakse ning just seepärast on klassikuuluvus Briti ühiskonnas tänini tundlik teema. Ülikooliharidus, kolimine suurde linna või abiellumine teistsuguse taustaga inimesega võib mõjuda mitte ainult isikliku valiku, vaid ka oma juurte hülgamisena. Edu väljaspool oma klassi piire võib tuua kaasa ka küsimuse: „Kas sa oled endiselt üks meie seast?”

Kas mäletate veel „Minu veetleva leedi“ Eliza Doolittle'i kohtumist professor Henry Higginsiga, kes tütarlapse aktsendi järgi eksimatult määras tema päritolu? See ei ole mingi kirjaniku väljamõeldis: aktsent mängib Briti ühiskonnas endiselt olulist rolli.

Beth Steel on üks olulisemaid kaasaegseid Briti näitekirjanikke, kelle looming keskendub töölklassi kogemusele, perekondlikele sidemetele ning Inglismaa ühiskondlikele muutustele. Ta on pärit Nottinghamshire'i kaevanduspiirkonnast Shirebrookist ning kasvas üles kaevurist isa ja kauplusemüüjast ema peres. Just see kasvukeskkond on kujundanud ka tema dramaturgia põhiteemad: töö, klassikuuluvus ja kogukond.

Steel lahkus koolist kuueteistkümnendaastaselt ning töötas enne teatrisse jõudmist mitmes ametis, sealhulgas modelli ja ettekandjana. Näitekirjanduse juurde jõudis ta iseseisvalt, lugedes näidendeid ja osaledes Royal Courti noorte autorite programmis. Ühes intervjuus kirjeldab autor, et üks tema esimesi teatrikogemusi – David Harroweri „Mustrastas“ („Blackbird“) – vapustas teda niivõrd, et inspireeris teda ennast kirjutama hakkama. Sama näidendi lavastas ka Johan Elm aastal 2022 ning see kujunes kiiresti üheks seni märgilisemaks teoseks tema loomingus.

Beth Steeli läbimurdeteoseks kujunes 2014. aastal Hampstead Theatre'is esietendunud „Imedemaa“ (*Wonderland*), mis käsitles Nottinghamshire'i söekaevanduspiirkondade saatust pärast kaevanduste sulgemist. Näidend tõi Steelile Evening Standardi teatriauhinna kõige lootustandvama näitekirjaniku kategoorias ning Susan Smith Blackburni auhinna nominatsiooni. Lavastusest tehti Briti ajalehe The Guardiani veebilehe vahendusel otseülekanne ning hiljem on näidendit lavastatud ka mujal maailmas.

Hilisemates näidendites, nagu „Labürint“ (*Labyrinth*, 2016) ja „Varjude maja“ (*The House of Shades*, 2022, samuti Susan Smith Blackburni auhinna nominent) on Steel jätkanud perekonnalugude ja suurte ühiskondlike murrangute käsitlemist. Tema tegelased seisavad sageli silmitsi küsimustega, kuidas säilitada oma identiteet maailmas, kus traditsioonilised kogukonnad ja elulaadid on kadumas.

Näidendi *Till the Stars Come Down* kirjutas Steel Londoni National Theatre'i residentuuris. Näidendi esietendus toimus 2024. aastal ning pälvis Olivier' auhinna nominatsiooni parima uue näidendi kategoorias. 2025. aastal lavastati näidend uuesti Londoni West Endi Haymarketi teatris ning ka seda lavastust on saatnud edu.

Pealkiri „Kuni taevas murdub” viitab 20. sajandi ühe olulisema Briti poeedi Wystan Hugh Audeni (1907–1973) luuletusele *Death's Echo* („Surma kaja“, 1936), kus kõlab üleskutse tantsida „kuni tähed sarikatelt alla tulevad”:

*Dance, dance, for the figure is easy,
The tune is catching and will not stop;
Dance till the stars come down from the rafters;
Dance, dance, dance till you drop.*

*/ Tantsi, tantsi, sest sammud on lihtsad,
viis kannab edasi peatumata.
Tantsi, kuni taevas su kohal murdub,
tantsi, tantsi, tantsi, kuni kukud. /*

See on kujund elu haprusest ja inimese soovist armastada, pidutseda ning loota ka siis, kui mõistad, et miski pole igavene. Sama tunne täidab ka Beth Steeli näidendit, kus ühe pulmapäeva jooksul põimuvad armastus, rõõm, lein ja lootus.

Beth Steel on olnud National Theatre'i resident-kirjanik ning kirjutab praegu (2026) teatri jaoks uut näidendit. Käsil on ka näidendi *Till The Stars Come Down* kohandamine filmistsenaariumiks.

Kasutatud kirjandus: Northern Mine Research Society, Nottinghamshire'i söetööstuse ülevaade; Jay Emery, „Belonging, Memory and History in the North Nottinghamshire Coalfield”; UK House of Commons Library, Polish Population of the United Kingdom.; Our Migration Story, Polish Migration after 2004; Beth Steeli ametlik kodulehekülg ja tema Wikipedia lehekülg; Kate Maltby, „Playwright Beth Steel: I knew I could do it“, Prospect Magazine, 2022.

Lavastuse muusika salvestas Vanemuise sümfooniaorkester koosseisus

1. viiul Federico Mechelli Uhl, Marta Mutso, Laura Miilius-Koddanipork,
Susann-Elisabeth Kisla, Eva Aarnis, Vitalij Regensperger

2. viiul Vlad Campean, Laura Kuusma, Žanna Toptši, Triinu Raudver, Pille Triin Voolaid

Viola Darja Motovilova, Anna-Helena Inno, Hanno-Mait Maadra, Ruta Kulikovska

Tšello Camillo Cabassi, Olga Raudonen, Marina Peleševa, Heli Ilumets

Kontrabass Aivar Eimra, Jaanus Roosileht, Linda Viller

Flööt Tuule-Helin Krigul, Kristin Mürsepp

Oboe Anna Sulitšenko, Leonardo Cubillo Carrillo

Klarnet Cinmaya Ferrara, Heimo Hodanjonok

Fagott Kulvo Tamra, Johanna Tuvi

Metsasarv Jaewook Sung, Kristiina Luik

Trompet Villem Süvari, Viljar Lang

Tromboon Kait Tiitso, Rain Kotov

Tuuba Andoni Moñux Ugalde

Löökriistad Alessandro Beco, Diego Basile

Dirigent Martin Sildos

Trummisoolo Gergor Metsa

Salvestus: Andres Tirmaste, Kalev Kääpa, Martin Salundi, Astra-Irene Susi

Teatrijuht Aivar Mäe

Draamajuht Tanel Jonas

Muusikajuht Risto Joost

Balletijuht Jevgeni Grib

Lavastusala Karis Hindriksoo-Pitsi, Lisett Soomäe

Pealavameister Rello Lääts

Lavatehniline ala Kaupo Jalas, Taivo Pöder, Tanel Pärn, Urmas Poom, Jüri Urbel

Dekoratsioonia Marika Raudam, Mait Sarap, Keijo Sepp, Helli Aas, Taavi Kask,
Innari Toome, Ain Austa, Andres Lindok, Katrin Pahk, Leenamari Pirn,
Terje Kiho, Indrek Ots, Mart Raja, Karmo Kiivit, Einar Pallas

Rekvisiidiala Liina Martoja, Astrid Põhako, Mirka Porrassalmi,
Brigita Värnik, Nele-Liis Raud, Kaie Uustal

Jumestusala Anneliis Punnar, Viktoria Rüster, Relika Riives, Karoliina Liivak

Kostüümiala Liisi Ess, Ivika Jõesaar, Triin Isak, Külli Kukk, Ruth Rehme-Rähni,
Edith Ütt, Marika Normet, Elli Nõps, Inkeri Orasmaa, Irina Medvedeva, Tia Nuka,
Natalja Malinen, Kaie Arujõe, Olga Vilgats, Anneli Vassar, Heli Kruuse, Riina Seebloom,
Reet Vaga, Terje Tern, Ivi Vels, Ljubov Guzun, Klaarika Sild, Svitlana Osypiv

Riietusala Raina Varep, Kaidi Mikk, Kai Vahter

Valgustusala Andres Sarv, Imbi Mälik, Raul Telliskivi, Taivo Pöder

Heli- ja videoala Andres Tirmaste, Toivo Tenno, Martin Salundi

Kavalehe koostas Anu Tonts

Kavalehe ja plakatifotode autor Johan Elm

Kavalehe ja plakati kujundas Katrin Leement

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi, et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.

Lubame hea seista fondi käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks. Fondi on võimalik teha annetusi:

SA Tartu Kultuurkapital / Swedbank IBAN: EE092200221011379347, SWIFT: HABAE2X

SEB Pank IBAN: EE251010102052050006, SWIFT: EEUHEE2X

Märksõna: VANEMUISE FOND

Suur aitäh teile Vanemuise fondi poolt:

Olga Aasav, Andrus Ansip, Mart Avarmaa, Alar Kroodo,

Kalev Kase, Mati Kermas, Eero Timmermann,

Tartu linn, Vanemuise advendikontserdil annetajad

Teatri peatoetaja

Aasta toetaja

Aasta toetaja

Aasta toetaja

Aasta toetaja

Autopartner

Suvekontserdi peatoetaja

Hotellipartnerid

Grimmipartner

Partnerid

KULTUURIMINISTEERIUM

Kanname elamusi

Kõige mõnusam aeg ootab

VisitSea

CASINO
FENIX

Panustame omadesse

Tähelepanu! Tegemist on hasartmängu reklaamiga. Hasartmäng pole sobiv viis rahaliste probleemide lahendamiseks. Tutvuge reeglitega ja käituge vastutustundlikult!

UUS Astri DIGIKINKEKAART

Kingitus paari klikiga

2^F Lõunakeskus

ELAMUSTEKS LOODUD

TOYOTA COROLLA CROSS

Teatrielamuste toetaja
amservauto.ee

AMSERV
TOYOTA ON MEIE HING

ESTIKO ELAMUS

Pakume üheskoos enam

LYDIA
HOTEL

www.lydia.ee
Ülikooli 14, Tartu

DORPAT

www.dorpat.ee
Soola 6, Tartu

vanemuine.ee